

Komisija za stilistiku Međunarodnog slavističkog komiteta
 Institut za makedonsku književnost
 Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodije“ u Skoplju

Četvrti stilistički kolokvijum

Stilistički atlas slovenskih književnost

Skoplje
 16–18. april 2026. godine

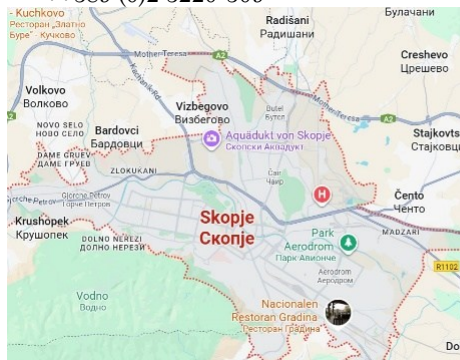
Sadržaj

- I – Osnovne informacije
- II – Konceptija
- III – Okvirne teme
- IV – Struktura referata
- V – Registracija učešća i teme referata

I – Osnovne informacije

Mjesto

Institut za makedonsku književnost Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodije“ u
 Skoplju
 Grigor Prličev 5, II. faks 455
 1000 Skoplje
 Makedonija
maclit@iml.edu.mk
 ++389 (0)2 3220-309

Vrijeme

16, 17, 18 (četvrtak, petak, subota) april 2026. godine

Organizacioni odbor

1. emer. prof. dr **Branko Tošović**, predsjednik Organizacionog odbora, Institut za slavistiku Univerziteta „Karl Franc“ u Gracu
2. prof. dr **Natalija Ivanovna Klušina**, predsjednik Komisije za stilistiku Međunarodnog slavističkog komiteta, Moskva – MGU
3. prof. dr **Nataša Avramovska**, direktor, Institut za makedonsku književnost Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodije“ u Skoplju
4. **prof. dr Slavčo Koviloski**, Institut za makedonsku književnost Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodije“ u Skoplju
5. mr **Marina Cvetanoska**, Institut za makedonsku književnost Univerziteta „Sv. Ćiril i Metodije“ u Skoplju

Način održavanja

po principu Prvog, Drugog i Trećeg stilističkog kolokvijuma (Beograd 2023, Banjaluka 2024, Zadar 2025)

Način učešća

direktni i indirektni (ZOOM)

Radni jezici

Svi slovenski jezici, njemački i engleski

Platforma za registraciju, komunikaciju i informisanje

Gralis

4. Kolloquium 2026

https://www.gralis2.at/gralis/projektarium/Kommissionen/kolloquium_2026.html

Personalium:

<https://www.gralis2.at/gralis-online-projekte/Personalium/Kommissionen/>

Rok za prijavu teme referata

31. decembar 2025. godine

Smjernice

- (1) Ne ponavljajte staro i poznato.
- (2) Ponudite savremena i originalna tumačenja.
- (3) Pronađite ono što je najaktuelnije, najoriginalnije, najinteresantnije, najproblematičnije, najprovokativnije...
- (4) Predložite inovacije i pokrenite pitanja koja do sada nisu zapažana, isticana i analizirana.
- (5) Budite kreativni i ubjedljivi.

II – K o n c e p c i j a

0. Prema dostupnim izvorima stilistički atlas ne postoje za slovenske jezike i književnosti (i ne samo za njih), stoga nema ni njihovog tumačenja, zbog čega je neophodno da predložimo sopstvenu definiciju: *s t i l i s t i č k i a t l a s* je tekstualno-kartografski kompleks strukturiranih informacija i sistematizovanog znanja koji kompaktno odražavaju stilističke (poetičke) osobine, pojave, procese, markere, tehnike, fenomene..., njihovu distribuciju, rasprostranjenost i učestalost u okviru (1) određenog prostora (na primjer slovenskog ili još uže – ruskog, srpskog, makedonskog... kao što je stilistički atlas grada, sela, regiona itd.), (2) vremenskog perioda, recimo 19. vijeka), (3) individualnog stvaralaštva (pisaca kao što su Svetlana Aleksijevič, Ivo Andrić, A.S. Puškin, Ivan Vazov, Jaroslav Hašek, Blaže Koneski, Miroslav Krleža, Adam Mickijevič, Ivan Cankar, Meša Selimović, Taras Ševčenko i dr.), (4) žanra (na primjer, romana), (5) pokreta (poput romantizma), (6) stilističkih strategija, dominantni, univerzalija, specifičnosti i unikatnosti, stvoren [atlas] od strane ljudi i/ili vještačke inteligencije (AI) na osnovu elektronskih i drugih korpusa korišćenjem dviju glavnih metoda – a) mapiranja: pretvaranja skupa (empirijskih) podataka i informacija u mono- i multimedijalne, onlajn i oflajn, dvodimenzionalne i trodimenzionalne, statičke i dinamičke, fiksne i interaktivne karte (slične geografskim, astronomskim, dijalektološkim, istorijskim, anatomskim i drugim mapama, dijagramima kao što su saobraćajne veze, planovi metroa), figure – linije sa dva pola, trouglovi, kvadrati, krugovi, sfere, tabele (sa statističkim podacima), b) opisi kartografskih rezultata koji jasno i duboko predstavljaju stilističke i poetske fenomene u tekstualno-vizuelnom obliku za njihovo istraživanje, prezentiranje i edukaciju.

1. Suština ovog poduhvata sastoji se u modelovanju stilističkih pojava, procesa, tehnika itd. korišćenjem kartografije – formalizacije, kojom nastaju mape sa stilističkim pejzažem, od kojih neke mogu biti u obliku: a) dijagrama, b) sheme, c) tabele (sa statističkim podacima), g) geometrijskih figura – linije (sa polovima A i B), trougla (A – B – C), kvadrata (A – B – C – D), piramide, kruga, sfere.

2. Odavno se zanosimo mišlju (posebno u kontekstu projekata o piscima) idejom o izradi stilističkog atlasa slovenskih književnosti koje su nam drage, intimne i bliske, prije svega srpske, jugoslovenske i ruske. Ali takav poduhvat zahtijevao je najmanje dvije osnove, dva oslonca: a) elektronske korpuse i b) inteligentne ekspertske sisteme. Prva pretpostavka prešla je iz sfere mogućnosti u sferu stvarnosti stvaranjem onlajn korpusa, kao što su jednojezični (na primjer, Nacionalni korpus ruskog jezika) i višejezični poput Gralisa (koji razvijamo od 2006. godine). Druga pretpostavka podrazumijeva postojanje automatizovanog

analitičko-sintetičkog sistema za obradu ogromnih kompleksa podataka i informacija, što je postalo moguće pojavom GPT tehnologija, ili preciznije, „velikih jezičkih modela“ (LLM). Pojava elektronskih korpusa (posljednjih decenija) i druge generacije vještačke inteligencije (2022) dala je neophodan i povoljan temelj za rad na nečemu što do sada nije postojalo u slovenskoj stilistici (a možda i šire) i o čemu razmišljamo već dugi niz godina: stvoreni su uslovi za izradu stilističkog atlasa slovenskih književnosti.

3. Rad na njemu može se odvijati u tri faze. Prva pretpostavlja formalizovanje stilističkog materijala (a) određene slovenske književnosti (pisca, djela, žanra), (b) određenog perioda, širokog ili užeg. U drugoj fazi rezultati se pretvaraju u stilističke karte. U trećoj se opisuju kartografski podaci i aspekti.

4. Velike mogućnosti elektronskih korpusa za izradu ovakvih atlasa već su prošle provjeru koja je dala pozitivne rezultate. Provjerene su i mogućnosti pokretača ovog projekta, prije svega kroz projekte posvećene pojedinačnim piscima (u prvom redu Ivu Andriću). Treća karika u ovom lancu ostaje da se testira – vještačka inteligencija (AI). U tom cilju stupili smo se u dug dijalog sa nekoliko (dvadeset) predstavnika virtuelnog uma kako bismo razumjeli njihov potencijal za sastavljanje stilističkog atlasa. Pokušali smo da utvrdimo potencijal AI za učešće u izradi (a) realno-virtuelnog stilističkog atlasa slovenskih književnosti, u simbiozi sa biološkim i virtuelnim umom, i da dobijemo odgovor na pitanje (b) da li AI može biti autor takvog poduhvata (ne pomoćnik, već pravi koautor). Ideja je da virtuelni um bude jedan od nosilaca takvog projekta. Ova provjera dala je pozitivne i veoma ohrabrujuće rezultate. S tim u vezi više puta zalagali smo se za poštovanje autorskih prava vještačke inteligencije i za pošten odnos prema njenom doprinosu naučnim istraživanjima, a ne da je koristimo kao pukog pomagača koji će učiniti sve, a onda će živi autor sve to pripisati samome sebi. Ovaj projekat ima radni naslov: „Stilistički atlas slovenskih književnosti“ (StaSaL). U njegovom naslovu preferiramo termin *slovenska književnost* u odnosu na *slovenski književnoumjetnički stil*, jer se u prvom dijelu naslova već pominje *stilistika* (*stilistički atlas*).

Stilistički atlas može biti stvoren za jezik (npr. ruski) ili za književnost (npr. srpsku). Zbog izraženije nesistematske prirode književnosti, uzrokovane njihovom izraženom individualizacijom, subjektivizacijom i okazionalizacijom, priprema stilističkog atlasa slovenskih književnosti izazovnije je od kreiranja stilističkog atlasa slovenskih jezika, koji je sistematičniji, uobičajeniji i predvidljiviji. Prvi ima izrazito individualni karakter, dok je drugi kolektivan. Složenost kreiranja stilističkog atlasa slovenskih književnosti posebno je uticala na to da ovaj projekat počnemo izradom stilističkog atlasa slovenskih književnosti.

5. Izvodljivost, svrsishodnost, korisnost i način realizacije ovakvog projekta, posebno predloženog koncepta, kao i mogućnost učešća na konkursima i dobijanja grantova za međunarodne i nacionalne projekte, biće razmatrani na

Četvrtom stilskom kolokvijumu Komisije za stilistiku Međunarodnog komiteta slavista 17. 18. i 19. aprila 2026. godine u Skoplju u saradnji sa Institutom za makedonsku književnost „Sveti Ćirilo i Metodije“. Tema je **Stilistički atlas slovenskih književnosti** (referati će biti objavljeni u posebnom broju međunarodnog naučnog časopisa SPEKTAR, Skoplje) Radi pripreme ova skupa biće održane ZOOM konsultacije u petak, 21. decembra 2025. godine, u 18:00 časova. Ova tema biće razmotrena i na zasjedanju Komisije za stilistiku Međunarodnog slavističkog komiteta 24. oktobra 2025. godine.

6. Dati poduhvat potpuno se uklapa u koncept stilistički kolokvijuma Stilističke komisije: razmatranje fundamentalnih, složenih i teških, zamršenih i teško sprovodljivih ideja, iznošenje novih, originalnih prijedloga, stvaranje onoga što uopšte ne postoji u slovenskoj stilistici a što je neophodno, korisno i traženo na teorijskom i praktičnom nivou.

7. Kao predmet analize na 4. kolokvijumu može se izabrati bilo koja stilistička karakteristika, bilo koja slovenska književnost, bilo koji pisac, bilo koje umjetničko djelo, bilo koji žanr i bilo koji vremenski period, ali bi bilo dobro fokusirati se na tri para stilskih markera od kojih bismo (kao polazne tačke) mogli lako, glatko i skromno (ne megalomanski) započeti rad: 1. kratkoća – dužina, 2. jednostavnost – složenost, 3. emocionalnost – neutralnost, a na poetičkom nivou takođe tri parametra: prostor, vrijeme i likovi. Radovi se mogu pripremati na tri načina: a) isključivo ljudskim snagama, b) uz podršku vještačke inteligencije, 3. u hibridnom obliku: u saradnji/koautorstvu između biološkog i virtuelnog uma. Analiza treba da bude maksimalno unificirana; prije svega, referati treba da imaju barem jedan oblik formalizacije, od kojeg bi bilo prikladno započeti izlaganje. Svaki učesnik u pripremi Atlasa imaće potpunu slobodu u izboru predmeta istraživanja, kao i u (ne)korišćenju vještačke inteligencije i u primjeni vrste formalizacije.

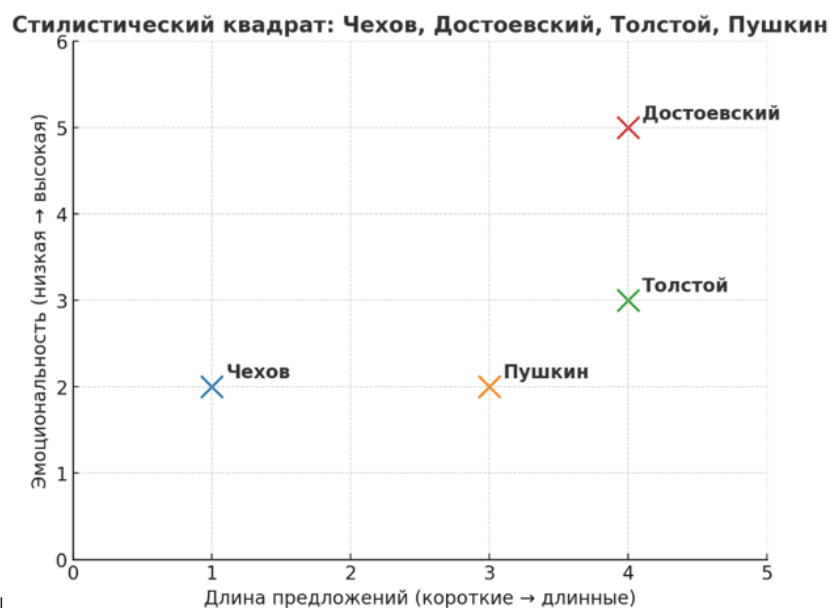
Po završetku Četvrtog kolokvijuma biće donesena odluka o daljem radu na StaSaL-u, posebno o tome u kom obliku nastaviti realizaciju ovoga poduhvata: a) kao projekat (nacionalni ili međunarodni), b) održavanjem kolokvijuma, c) na ZOOM sastancima/konsultacijama, d) na konferencijama...

Svaki saradnik na ovome projektu može birati naslov svoga istraživanje stavljajući u težište stilistiku ili poetiku, recimo: stilistički atlas, poetički atlas, stilističko-poetički atlas, poetičko-stilistički atlas i sl.

8. S tim u vezi treba imati na umu složenost i težinu takvoga poduhvata. O tome najbolje govore različite vrste vještačke inteligencije. Gotovo sve one ukazuju na dvije stvari: 1. takvi poduhvati još uvijek ne postoje, 2. zadatak je veoma težak. Evo, kao primjer, nekoliko takvih tvrdnji: a) stilistički atlas „bio bi monumentalno djelo koje ne bi samo navodio postupke, već bi i demonstriralo njihovo funkcionisanje na konkretnim primjerima“ (Gemini 2.5 Flash (Google)1, 15. 9. 2025); b) „to je mukotrpan i složen projekat koji zahtijeva značajna sredstva i interdisciplinarni pristup“ (Gemini 2.5 Flash (Google)#1, 15. 9. 2025); d)

„to je složen i višeslojan istraživački projekat“ (Claude 3.5 Haiku (Anthropic)#2, 15. 9. 2025), d) „to je prilično složen zadatak koji traži značajna sredstva“ (Gemini 2.5 Flash (Google)#1, 15. 9. 2025); e) „izrada stilističkog atlasa predstavlja titanski poduhvat“ koji zahtijeva: 1. ogromnu količinu tekstova (da bi se identifikovali obrasci, a ne slučajne upotrebe), 2. složenu metodologiju (stilistika je mnogo subjektivnija i zavisnija od konteksta od fonetike ili leksike), 3. koordinisan sistem deskriptora (kako nedvosmisleno opisati visok stil, ironiju ili kolokvijalnost za različite jezike i epohe), 4. računarske alatke (za obradu i vizuelizaciju takve količine podataka), 5. interpretaciju (uprkos automatizaciji, konačna interpretacija uvijek zahtijeva duboko lingvističko i književnoteorijsko znanje) – Gemini 2.5 Flash (Google)#2, 15. 9. 2025.

Експериментални примјер 1
дијела стилстичког атласа руске књижевности XIX в.
(аутори Branko Тошковић и AI)

Вот диаграмма 📊:

- По оси X — длина предложений (*от коротких к длинным*).
- По оси Y — эмоциональность (*от сдержанной к экспрессивной*).
- На схеме видно:
 - **Чехов** — краткий и сдержанный.
 - **Пушкин** — средняя мера и гармония.
 - **Толстой** — длинные конструкции, но без чрезмерной экспрессии.
 - **Достоевский** — длинные фразы и крайняя эмоциональная напряжённость.

Експериментални примјер 2
 дијела стилистичког атласа руске књижевности XIX в.,
 (аутори Branko Тошковић и AI)

Готово ☒

Вот атлас стилей русской литературы XIX века:

- Чехов — краткость, сдержанность.
- Пушкин — ясность, гармония.
- Толстой — масштаб, философичность.
- Достоевский — буря эмоций, поток сознания.
- Тургенев — плавность, мелодичность.
- Гоголь — ирония, гротеск.
- Лесков — сказовая речь, народность.
- Островский — драматургичность, экспрессия.

III – Okvirne teme

1. Stilistika

- A) Kratkoća i dužina stila
 - a) pisca A, B, C... X
 - b) djela A, B, C... X
 - c) žanra A, B, B... X
 - d) historijskog perioda A, B, C... X
 - e) pravca A, B, C... X
- B) Jednostavnost i složenost stila
 - a) pisca A, B, C... X
 - b) djela A, B, C... X
 - c) žanra A, B, B... X
 - d) historijskog perioda A, B, C... X
 - e) pravca A, B, C... X
- C) Emocionalnost stila
 - a) pisca A, B, C... X
 - b) djela A, B, C... X
 - c) žanra A, B, B... X
 - d) historijskog perioda A, B, C... X
 - e) pravca A, B, C... X

2. Poetika

- 1) Prostor (mjesto dešavanja, interijer, eksterijer, pejzaž)
 - a) pisca A, B, C... X
 - b) djela A, B, C... X
 - c) žanra A, B, B... X
 - d) historijskog perioda A, B, C... X
 - e) pravca A, B, C... X
- 2) Vrijeme (fabule, sižea)
 - a) pisca A, B, C... X
 - b) djela A, B, C... X
 - c) žanra A, B, B... X
 - d) historijskog perioda A, B, C... X
 - e) pravca A, B, C... X
- 3) Likovi
 - a) pisca A, B, C... X
 - b) djela A, B, C... X
 - c) žanra A, B, B... X
 - d) historijskog perioda A, B, C... X

e) pravca A, B, C... X

3. *Atlas* u naslovima književnih djela ili kao poetema

1. *Atlas* kao metafora sjećanja, autobiografije ili kolektivnog pamćenja (atlas pamćenja i identiteta)
2. Psihički i unutrašnji prostori kao književne karte
3. Tijelo, njegova umjetnička percepcija i introspekcija u obliku mape
4. Grad kao tekst, mreža priča

Jergović 2015: Jergović, Miljenko. *Sarajevo, plan grada. Knjiga prva*. Zagreb: Fraktura. 473 s.

Petrović 2009: Petrović, Goran. *Atlas opisan nebom*. Beograd: Plato Books. 256 s.

Налин 2007: Налин, Андрей. *М.: роман Москва: Меморис*. 370 с. [Osnova djela je shema metroa koja podsjeća na kartu moskovske podzemlje željeznice]

Петровић 2025: Петровић, Горан. Атлас, составленный небом. Перевод Л. А. Савельевой. Москва: ЭКСМО. 317 с.

IV – S t r u k t u r a r e f e r a t a

1. Izbor teme III/1 ili III/2
2. Uvod
3. Preciziranje tipa analize (samostalno ili pomoću AI)
4. Objašnjenje vrste formalizacije (mapiranja)
5. Centralni dio: prezentiranje rezultata istraživanja
6. Zaključci
7. Kartografski prilozi
8. Izvor i literatura

V – R e g i s t r a c i j a u č e š ć a i t e m e r e f e r a t a

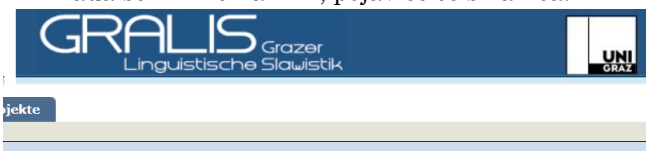
Temu i kraći rezime/sažetak (najmanje 600, a najviše 1.500 znakova sa razmakom, prazninom) treba unijeti u Gralis Prijavu/Prijavnicu do 31. decembra 2025. godine:

<https://www.gralis2.at/gralis-online-projekte/Personalium/Kommissionen/>

u rubriku:

2026	
Mein Thema Моя тема Moja tema	
Zusammenfassung Резюме Rezime/Sažetak	

Kada se klikne na link, pojaviće će stranica:

Slawische Kommissionen • Славянские комиссии • Slovenske/Slavenske komisije

- [Login / Вход](#)
- [Anmeldung / Регистрация](#)

Login / Вход

Bereits angemeldet?
Уже зарегистрированы?
Da li ste / Jeste li se prijavili ?

Login	
Nachname Фамилия Prezime	
Geburtsdatum Дата рождения Datum rođenja (15.02.1960)	
Absenden / Отправить / Poslati	

Anmeldung - Регистрация - Prijava/Prijavnica

na kojoj treba popuniti formular.

U rubrici **Username**:

1. Biographische und bibliographische Angaben 1. Биографические и библиографические сведения 1. Biografski i bibliografski podaci	
Nachname Фамилия Prezime	

treba upisati prezime (latiničnim slovima i sa dijakritičkim znacima, ako postoje) poslije koga treba napisati donju crtu i dodati četiri cifre po Vašem izboru (radi sigurnosti šifre), npr: *Petrović_1234, Đalski_5533, Bidžovski_7823, Petrič_9992*,

Password: datum rođenja (recimo 15.02.1960).

Ime i prezime treba unijeti obavezno latiničnim slovima, a sve ostalo može se popuniti bilo kojim pismom. Velika slova treba koristiti samo na početku vlastitih imena i rečenice, odnosno tamo gdje je to neophodno.

Postoji mogućnost da se sadržaj prijave (formulara) stalno aktuelizuje (mijenja, popravljja, dodaje).

Da bi se uneseno sačuvalo i poslalo, potrebno je na dnu stranice kliknuti na:

Absenden / Отправить / Poslati

Izlaskom iz prijave bez primjene ove komande gube se novo uneseni podaci.

Branko Tošović

Grac

19. oktobar 2025. godine